

CONTRIBUȚIA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ LA COMUNICAREA ȘTIINȚEI

Nelly TURCAN

Impactul real al cercetării științifice poate fi determinat doar pe baza unui dialog cu o gamă largă de actori sociali, printre care se identifică și publicul larg. Relevanța dialogului privind știința, rolul ei pentru societate depind de cultura științifică a publicului. Cultură științifică a societății reprezintă un sistem integrat care apreciază valoarea socială și promovează pe scară largă știința propriu-zisă și educația științifică [1, p.36].

Soluționarea problemei comunicării între savanți și public nu constă în transmiterea unui volum cât mai mare de informație despre știință, dar în realizarea unei comunicări și dialog mai eficient despre știință. Pornind de la acest considerent, a fost oportună studierea disponibilității savanților din Republica Moldova de a comunica cu societatea asupra problemelor științifice, de a contribui la formarea culturii științifice a publicului, precum și de a determina în ce măsură mass-media poate media această comunicare.

În cadrul studiului sociologic, realizat în perioada decembrie 2010-februarie 2011 [2], savanții s-au pronunțat vizavi de tipul cunoștințelor care trebuie să fie difuzate pentru public. Opiniile savanților nu sunt contradictorii asupra tipului de cunoștințe care trebuie comunicate publicului și despre care savanții urmează să dialogheze cu publicul larg.

Oamenii de știință din toate domeniile, practic, sunt unanimi că dialogul cu societatea trebuie să fie axat pe rezultatele științifice noi (53,5%), posibilitatea utilizării cunoștințelor noi bazate pe cercetare (63,1%), problemele etice, sociale și politice ale cercetării (28,1%). Doar 6 (0,7%) dintre cercetătorii care au participat la sondaj nu au putut să determine ce tipuri de cunoștințe trebuie să fie comunicate publicului larg. În același timp, 2 savanți (0,2%) consideră că ar fi necesar să se discute asupra tuturor problemelor menționate. Aceste opinii ale cercetătorilor demonstrează că societatea trebuie să fie activă privind problematica științifică nu doar atunci când este vorba despre rezultatele noi ale cercetărilor științifice, dar și în cazul problemelor etice ale cercetării, consecințele rezultatelor cercetărilor pentru societate, politicile de dezvoltare ale științei etc.

Responsabilitatea savanților în comunicarea cu societatea despre problemele științei a fost sesizată în răspunsurile la întrebarea privind obligațiunile savanților și ale instituțiilor de cercetare pentru diseminarea cunoștințelor și a informației despre rezultatele cercetărilor științifice. Marea majoritate a cercetătorilor consideră că responsabilitatea trebuie, în egală măsură, să revină atât savanților (57,9%), cât și departamentului specializat din cadrul instituției (57,4%). Aceste departamente trebuie să organizeze diverse activități cu

participarea savanților pentru publicul larg, să editeze materiale ce promovează rezultatele științifice și să conlucreze cu mass-media pentru a dialoga cu societatea despre știință. De asemenea, în opinia cercetătorilor, pentru a contribui la formarea culturii științifice a societății în procesul de comunicare a științei trebuie să participe administrația instituției (16,5%), administrația departamentului, a catedrei sau a facultății (27,1%). Au fost pronunțate opinii pentru participarea muzeelor instituțiilor (2,7%) în această activitate, precum și implicarea altor structuri ale instituțiilor de cercetare, cum ar fi bibliotecile (0,4%).

Este salutară disponibilitatea cercetătorilor din cadrul diferitelor instituții științifice de a promova rezultatele cercetărilor și de a contribui la formarea culturii științifice a societății. Circa 60% din cercetători sunt interesați să contribuie la comunicarea despre știință prin diferite medii.

În contextul analizei răspunsurilor cercetătorilor privind disponibilitatea și interesul acestora de a contribui la formarea culturii științifice a publicului larg prin diferite mijloace de comunicare, se evidențiază filierele tradiționale de comunicare. Cercetătorii sunt interesați într-o măsură foarte mare și destul de mare de a contribui la formarea culturii științifice a publicului prin conferințe, seminare, ateliere sau alte prezentări orale pentru publicul limitat (86%); lecții publice, dezbateri sau alte prezentări orale pentru publicul larg, precum și prin reviste de popularizare a științei (77,6%). De asemenea, cercetătorii au menționat că sunt foarte mult și destul de mult interesați să comunice prin site-ul Web instituțional (68,7%), cărți de popularizare a științei (65,3%). Rata cea mai înaltă a celor care manifestă un interes redus pentru anumite medii a fost înregistrată pentru mijloacele mass-media. Astfel, 22,7% din cercetători menționează că puțin, iar 7,3% deloc nu sunt interesați în comunicarea prin ziare; 24,9% sunt puțin interesați și 13% deloc nu sunt interesați în comunicarea prin radio, iar 8,5% nu manifestă nici un interes și 18,3% au remarcat un interes redus pentru comunicarea prin TV. Putem presupune că acest dezinteres este rezultatul unor neînțelegeri sau bariere de comunicare care există între savanți și jurnaliști [3]. Ele sunt influențate de mai mulți factori care inhibă comunicarea eficientă, cum ar fi, de exemplu factori de ordin psihologic, social, cultural, politic, lingvistic sau semantic. În special, se menționează că există diferențe în cultura savanților și a cea a jurnaliștilor, iar neînțelegerea apare atunci când unii nu recunosc hotarele culturale care trebuie depășite pentru o comunicare eficientă [4].

Medierea științei este deosebit de importantă, deoarece majoritatea populației află despre riscurile pentru sănătatea publică și pentru mediu prin intermediul mass-media, mai degrabă decât în baza experienței personale. Totodată, publicul primește cele mai multe informații cu privire la știință de la jurnaliști, din presa scrisă, de la radiodifuziune, presa electronică. În plus, mass-media, acționând în rolul său de „câine de pază”, exercită un control cu

privire la știință prin menținerea ochiului public pe tendințele de dezvoltare ale științei, precum și rezultatele sale.

Potrivit rezultatelor obținute în urma cercetării sociologice, 43,3% din respondenți au exprimat un acord total că prin intermediul mass-media este creată o imagine pozitivă a științei. În același timp, 51,2% au manifestat un dezacord total potrivit căroră mass-media nu este necesară pentru comunicarea științifică.

Analiza opțiunilor cercetătorilor reliefează, în linii mari, o atitudine pozitivă față de mass-media și accentuează necesitatea ei nu doar pentru a crea o imagine pozitivă a științei. Comunicarea științifică prin mass-media, în opinia savanților, facilitează stabilirea contactelor între oamenii de știință, întreprinzători și finanțatori (34,6% acord total); facilitează înțelegerea publică privind aplicarea rezultatelor cercetărilor științifice (30,5% acord total); sprijină știința (33,5% acord total); facilitează înțelegerea publică a dimensiunilor etice, sociale și politice ale științei (27,8% acord total). Doar 2,4% din respondenți au exprimat un acord total privind faptul că nu este necesar de a comunica despre știință prin mass-media. Remarcăm că această opinie a fost exprimată în special de tinerii cercetători cu vârsta între 20-29 de ani, care nu au încă suficientă experiență în domeniul cercetării științifice și comunicării științei.

Din răspunsurile respondenților relevăm că circa 20% dintre cei chestionați nu au putut să aprecieze rolul mass-media în comunicarea științifică. Astfel, de exemplu, 16,4% nu au avut o apreciere delimitată asupra faptului dacă comunicarea prin mass-media sprijină știința, 16,1% au fost indeciși dacă mass-media facilitează înțelegerea publică privind aplicarea rezultatelor cercetărilor științifice în practică. Acest fapt se explică prin existența unei suspiciuni față de mass-media din partea unor cercetători.

Atitudinea față de știință se creează prin educarea necesității de a cunoaște, a spiritului interogativ și critic. Un rol important în acest sens le revine diferitelor structuri: instituții de cercetare, muzee, biblioteci, precum și mass-media care sunt intermediari între societate și comunitatea științifică, dar, în același timp, contribuie la formarea culturii științifice prin popularizarea rezultatelor științifice și tehnologice.

Referințe:

1. ȚURCAN, N. Cultura științifică și comunicarea științifică – valori ale societății cunoașterii. În: *Akados*. 2011, nr. 1(20), p. 35-39. ISSN 1857-0461.
2. ȚURCAN, N. *Comunicarea științifică în contextul Accesului Deschis la informație*. Chișinău: CEP USM, 2012.
3. ORIARE, Peter. *Barriers between scientists and journalists: Myth or reality?* Nairobi: African Technology Policy Studies Network, 2008.
4. AIKENHEAD, G.S. Science Education: Border Crossing into the Subculture of Science. In: *Studies in Science Education*. 1996, nr. 27(1), p.1-52. ISSN: 0305-7267.